

ДИНАМІКА ЧОЛОВІЧОГО ІМЕННИКА СЕЛИЩА КОМПАНІЇВКИ

Ганна ВОЛЧАНСЬКА, Юлія НОГА (Кіровоград, Україна)

У статті описано історію становлення системи особових чоловічих імен селища Компаніївка, охарактеризовано їх етимологічні особливості, визначено якісний і кількісний склад іменника на різних хронологічних зрізах.

Ключові слова: *онім, антропонімійна система, іменник, хронологічний зріз, частотний десяток.*

The paper surveys the history of male names system shaping of Kompaniyivka village, analyses onyms etymologic peculiarities, defines qualitative and quantitative structure of the system in different chronological periods.

Key words: *anthroponim, family name, family name system.*

Антропоніми – своєрідний шар лексики, який містить інформацію не лише про розбудову словникового складу мови, але й про історичні, етнографічні, культурологічні процеси суспільства. На сучасному етапі вивчення антропонімії особливе значення має дослідження власних особових імен. Незважаючи на спільні антропонімічні тенденції і традиції, кожен населений пункт має свій конкретний антропонімікон і свої особливості в антропонімії системі. Тож для всебічного аналізу іменника загалом важливе значення має локальне вивчення системи особових імен окремих регіонів.

Метою цієї статті є виявити та описати склад чоловічого іменника смт. Компаніївки та його динаміку з 1851 р. по 2011р. **Об'єктом** дослідження виступає 120 чоловічих імен, що були надані 886 особам чоловічої статі селища Компаніївки впродовж обраного хронологічного періоду.

Предметом наукової розвідки є якісні і кількісні особливості складу чоловічого іменника смт.Компаніївки.

Джерельною базою розвідки слугували метричні книги церкви Покрова Пресвятої Богородиці села Компаніївки Єлисаветградського повіту Херсонської губернії (ДАКО, ф.696, справи 1, 3, 7, 10, 13, 16, 20 [5]) за 1851р., 1861р.,1871р., 1881р., 1891р., 1901р., 1911р., 1921 р. та алфавітні книги реєстрації народжень відділу реєстрації актів цивільного стану громадян (РАЦСу) Компаніївського районного управління юстиції Кіровоградської області (дані за 1931 р., 1941 р., 1951 р., 1961 р., 1971 р., 1981 р., 1991 р., 2001 р., 2011 р. [1]). Записи в метричних книгах здійснювалися церковнослов'янською мовою, в алфавітних книгах реєстрації новонароджених – російською мовою, а з 1992 року – українською. У роботі збережено написання імен згідно з оригінальною графікою документів, що слугували джерельною базою дослідження.

Використання річних хронологічних зрізів дозволяє реалізувати основне завдання дослідження – простежити стрижень динамічних змін в іменнику селища Компаніївки на значному проміжку часу. Застосування кількісно-якісного методу дає змогу встановити статистичну організацію іменника смт. Компаніївки. Для виокремлення основних частотних груп використовуємо середній коефіцієнт однойменності (СКО) – заокруглене до цілого число, одержане при діленні числа носіїв кожного зрізу на кількість імен у зрізі. Імена з кількістю носіїв, що дорівнює СКО і вище – широкоживані, решта – маложивані. Десять перших імен формують частотний десяток.

Лінгвістичні дослідження особових імен відображені у працях Ю. Карпенка [5], О.Ю.Касім, О.Ю.Медведева, І.Скорук, П. Чучки [10;11], Н.О.Свистун, О.В.Чорноус [8] тощо. За П.П.Чучкою, особові імена за походженням поділяють на дві групи – слов'янські й неслов'янські, останні в свою чергу поділяють відповідно до мови, у якій власне особове ім'я виникло [10]. Л.Г.Скрипник, Н.Г.Дзятківська здійснюють поділ сучасних імен на 6 етимологічних груп [8 : 7–8].

У дослідженні спираємось на класифікацію апробовану Т.В.Бугою [4], згідно з якою, у складі іменника с. Компаніївки виділяємо чотири групи імен за походженням: канонічні, автохтонні слов'янські, запозичені й новотвори.

Канонічні християнські імена – узаконені церквою і зафіксовані у святцях особові імена, що давалися під час хрещення [8 : 7]. Візантійський іменний фонд був запозичений разом із введеннями християнства на Русі (988 р.). Відповідно до церковної традиції, новонароджена дитина отримувала ім'я святого, якого вшановували в цей або в наступні сім днів. У святці потрапили імена з країн, де зародилось і первинно поширювалось християнство, тобто імена давньоєврейські, грецькі, латинські [5, с.3]. Імена церковного календаря становлять основу чоловічого іменника смт. Компаніївки і домінують на всіх хронологічних зрізах, частка від загальної кількості чоловічих імен становить 85 % (102 імені).

3-поміж канонічних чоловічих імен переважають давньогрецькі імена – 62 одиниці (60 % від загальної кількості християнських імен) – *Олександр, Анатолій, Андрій*; латинські імена – 19 (18,4%) – *Віталій, Антон, Сергій*; давньоєврейські – 19 імен (18,4 %) – *Семен, Іван, Ілля*. Іншомовні канонічні імена зазнавали змін, «фонетично й морфологічно адаптувалися» [5 : 5] до умов українського мовного середовища. Щоправда, церква намагалася дотримуватися перших варіантів перекладу біблійних особових імен на слов'янські мови.

У метричних книгах Компаніївської церкви особові імена фіксуються в основному в церковно-канонічній формі: *Захарій, Матфей, Дмитрій, Іоань*. Канонічні особові імена зберегли панівні позиції в чоловічому іменнику с.Компаніївки і після відміни церковної регламентації. Але в офіційних документах радянських державних органів реєстрації закріпилися нові форми імен замість старих святцевих: *Захар, Матвій, Дмитро, Іван*.

Слов'янські імена. Для означення цієї групи особових імен використовуємо термін «слов'янське автохтонне ім'я», уведений у науковий обіг М.Л. Худашем з визначенням «особове власне іменування, яке має джерельну основу в лексичних фондах рідної мови і присвоюється новонародженим дітям у традиційній народно-побутовій обстановці» [9].

Під тиском церкви, після періоду практичного монопольного панування канонічних імен, слов'янські особові імена становлять незначну частину чоловічого іменника смт.Компаніївки – 8,2% (10 одиниць). Це цілком відповідає загальнодержавній тенденції. Як зазначає П.П.Чучка, «в українців ХХІ ст. на слов'янські імена припадає всього близько 3 – 4 відсотків» [11, с.10].

До 1917 року ім'я новонародженому обиралось із святців, де в основному були запозичені імена. Деякі слов'янські імена були в різний час канонізовані, тож використовувалися священослужителями при хрещенні.

У метричних книгах місцевої церкви виокремлюємо слов'янські імена, що були канонізовані православною церквою (у дужках вказуємо кількість носіїв): *Владимирь* (давньоруське) – 1851 р. (1); 1901 (1); 1911 р. (5); *Борись* – 1871 р. (1); 1911 р. (1); 1921 р. (1); *Вячеславъ* – 1891 р. (1); *Всеволодъ* – 1911 р. (1); *Вадимъ* – 1921 р. (1). Як зазначав Ю.О.Карпенко, «під тиском громадських уподобань церковна регламентація просто змушена була послабнути. У XIX ст. почали з'являтися імена взагалі відсутні в святцях» [5 : 6].

У метричних книгах церкви Покрови Пресвятої Богородиці с.Компаніївки виявляємо лише одне слов'янське ім'я (польського походження), що не входило в церковний календар – *Мечеславъ* (1911 р.). Імена *Всеволодъ* і *Мечеславъ* (1911 р.) були надані дітям, народженим у міжконфесійному, можливо, у міжнаціональному шлюбі. Можемо припустити, що використання при хрещенні імені *Мечеславъ*, відсутнього в святцях, стало можливим з огляду на віросповідання батька, соціальний статус батьків та «восприемниковъ»:

«Земській фельдшеръ Генрихъ Осиповъ Тарковскій, римско-католического вероисповедания и законная жена его Анна Максимовна, православная. Восприемники: По «Всеволодъ» земській врачъ Павел Александровичъ Шмаринъ, вдова отставного поручика Анна Никитична Мельникова. По «Мечеславъ» почтовій чиновникъ Василий Яковичъ Маслюковъ и Анна Никитична Мельникова». [1, фонд 696, спр.16, с.127]

У 1920-40 роках, коли батьки отримали право самим обирати ім'я дитині, збільшується кількість носіїв слов'янських імен: *Владимир* – 1931 р. (6), 1941 р. (8); *Борис* – 1931 р. (1), 1941 р. (1); *Вадик* (варіант імені Вадим) – 1941 р. (1); *Славик* (варіант імені Вячеслав) – 1941 р. (1). Лише одне ім'я слов'янського (давньоруського) походження – *Владимир* – зафіксовано в актових записах за 1951 р. (8), 1961 р. (7), 1971 р. (1), 1981 р. (2).

З 1991 року зі здобуттям Україною незалежності спостерігаємо розширення репертуару слов'янських особових імен в чоловічому іменнику с.Компаніївки. Мотивацією для обрання слов'янських особових імен у цей період є зростання громадянської свідомості, пошук власної національної ідентичності: *В'ячеслав* – 1991 р. (1), 2011 р. (1); *Владислав* – 2001 р. (4), 2011р. (1); *Богдан* – 2001 р. (2); *Ярослав* – 2001 р. (1); *Станіслав* – 2001 р. (1).

Запозичені імена. Під терміном «запозичені особові імена» розуміємо оними, запозичені в українську мову в готовому вигляді з інших західноєвропейських та східних мов. У чоловічому іменнику с. Компаніївки зафіксовано 6 запозичених імен. Проникнення в місцевий антропонімікон іншомовних імен зумовлене різними факторами. По-перше, це «фактор моди», який зумовлює появу імен у певний період: *Жорж* – 1931 р. (2) – французького походження; *Едуард* – 1991 р. (1) – німецького; *Руслан* – 1991 р. (2) – тюркське; *Артур* – 1991 р. (1) – кельтське. По-друге, соціальний фактор – народження дітей у міжнаціональних шлюбах: *Крістіан* (2001 р.) – батько – громадянин США; *Альварес* (2001 р.) – батько – громадянин Іспанії.

Розвиток іменника в перші десятиріччя після Жовтневої революції 1917 р. ознаменувався «небувалою свободою як в самому акті наречення (у виборі існуючих імен), так і в ім'ятворчості» [7, с. 89]. У цей період з'являються штучно створені особові найменування, що відображають вплив більшовицької ідеології. У досліджуваному чоловічому іменнику смт.Компаніївки зафіксовано один новотвір: *Віля* – 1941р. (1) і його варіант *Вілько* – 1941 р. (1) – ім'я утворено морфологічним способом від перших літер прізвища, імені та по батькові «вождя пролетаріату» В.І.Леніна [3, с.132; 22].

Здатність імен видозмінюватися приводить до появи варіантів. На це не завжди зважають при оформленні актових записів, і, як наслідок, в офіційні документи потрапляють імена в місцевій звуковій обробці (фонетичні варіанти), імена-гіпокористики (скорочення основи або втрата однієї основи складної форми), пейоративи (загрубіло-зневажливі); демінутиви (здрібніло-пестливі); імена, записані без дотримання правил правопису і т.д. [8 : 11]

У метричних книгах церкви с.Компаніївки зафіксовано в основному **графічні** варіанти, зумовлені різною традицією написання:

– відмінне написання окремих літер, що знаходяться в однаковій позиції: *Феодоръ* [спр.7, с.46] – *Оеодоръ* [спр.10, с.127]; *Сергій* [спр.10, с.152] – *Сергий* [спр.7, с.45]; *Василій* [спр.20,с.92] – *Василй* [спр.10, с.109]; *Семеонъ* [спр.1, с.3] *Сімеонъ* [спр.7,с.7] – *Симонъ* [спр.10,с.132];

– наявність/ відсутність подвоєння приголосних: *Іоаннь* [спр.1, с.16]–*Іоанъ*[спр.7.с.51]; *Кирилдъ*[спр.10,с.118] – *Киридъ* [спр.1,с.110].

Варіанти, що відображають фонетичні видозміни: *Матфей* [спр.7,с.71] – *Матвей* [спр.1, с.31]; *Лаврентій* [спр.16,с.179] – *Лаврендій* [спр.1, с.2].

Структурні варіанти – у давньоєврейському чоловічому імені з кінцевим формантом –ія заміна на формант –ій або його усічення: *Захарія* [спр.13,с.81] – *Захарій* [спр.13,с.80] – *Захар* [спр.16,с.148];

– додавання форманта –ій: *Клименъ* [спр.1, с.105] – *Климентій* [спр.3, с.154];

– додавання кінцевих голосних: *Саввъ* [спр.1,с.103] – *Савва* [спр.13,с.88];

– заміна звукових поєднань голосних на більш звичні : *Іаковъ* [спр.3, с.130] – *Яковъ* [спр.1, с.125].

З 1930-х років маємо іменні варіанти, зафіксовані в якості офіційних найменувань особи:

1) гіпокористики – нейтральні розмовно-побутові скорочені варіанти імен, утворені за допомогою різних типів усічення: *Віля* (1941р), *Ваня* (1941р), *Лєня* (1941р), *Олесь* (1931р, 1941р – по 2 носії);

2) демінутиви – здрібніло-пестливі варіанти імен: *Вадик*, *Вилько* (1941 р), утворені за допомогою суфіксів суб'єктивної оцінки –*ик*, –*к(о)* та *Славик* (1941р), утвореного додаванням сфікса –*ик* до усіченого імені, вживається стосовно всіх осіб, ім'я яких кінчається на – *слав*» [12, с.323].

Із зафіксованих варіантів лише імя *Олесь* «під впливом літературних найменувань фіксується як документальне ім'я» [8, с.86].

У сучасному антропоніміконі виявляємо русифікований варіант – ім'я в російському звучанні записане в українській мовній графіці: *Нікіта* (2011 р.). Як слушно зауважив Л.О.Белей, така русифікація особових імен веде до «порушення екології ономастичного ландшафту рідної мови» [2, с.71].

З'ясування складу, статистичної організації й динаміки змін чоловічого іменника селища Компаніївки уможливило використання кількісно-якісного методу В.Д.Бодналетова, який зазначав, що в «об'єкті дослідження, крім його якісної сторони, є сторона кількісна» [3, с. 72].

Чоловічі особові імена, надані новонародженим селища Компаніївки впродовж аналізованого періоду 1851–2011 рр. використовувалися нерівномірно. Одні не втрачали поширеності протягом багатьох років, інші – з'являлися лише на одному із досліджуваних зрізів.

Значну частину онімів – 74 імені (61, 6 % від загальної кількості імен), реалізованих у 836 ім'явжитках (94 % від загальної кількості носіїв) становлять **переривчасті** імена, які періодично з'являються на різних хронологічних зрізах. Оскільки в чоловічій антропонімічній підсистемі селища Компаніївки немає жодного наскрізного оніма, що використовувався б в усіх без винятку хронологічних зрізах, виділяємо найбільш наближені до наскрізних серед переривчастих імен. Це **стійкі** імена, що не залишали досліджувану антропонімічну систему (незалежно від кількості використань) протягом найбільшої кількості зрізів. Наявність таких онімів забезпечує усталеність і спадковість іменника.

До стійких відносимо такі оніми: *Сергій* – 14 зрізів (8 з них у статусі частотних) – 5, 6 % від загальної кількості ім'явжитків (50 носіїв); *Олександр* – 12 зрізів (11 з них у групі найуживаніших) – 6,1 % (54 носії); *Микола* – 12 зрізів (у 10 – як найуживаніше ім'я) – 85 носіїв (9, 6 %); *Іван* – 12 зрізів (6 зрізів займав позицію в групі лідерів) – 61 носій (6,9 %); *Григорій* – 12 зрізів (8 – у частотній групі) – 41 носій (4, 5 %).

Інші оніми трапляються в досліджуваному іменнику з різною періодичністю (у дужках зазначено частку серед загальної кількості ім'явжитків): *Андрій* – 11 зрізів (2, 25 %); *Павло* – 11 зрізів (1, 58 %).

На 10 зрізах зафіксовано імена: *Василь* (6, 9 %), *Олексій* (2 %), *Володимир* (4, 5 %), *Михайло* (1, 7 %). Онім *Віктор* (3, 1 %) вживається поспіль протягом сторіччя – з 1901 по 2001 рік, *Федір* (2, 25 %) – на 8 зрізах з 1871 по 1941 р., *Дмитро* (2, 14 %) та *Петро* (1,7 %) – на 8 зрізах. На шести хронологічних проміжках для новонароджених хлопчиків було обрано імена *Семен* (1 %), *Антон* (1 %), *Стефан* (0, 8 %), на п'яти – *Юрій* (1,3 %), *Яків* (1 %), *Анатолій* (2, 7 %), *Віталій* (1, 2 %).

Деякі з переривчастих імен виявляють тенденцію до відновлюваності. Оновлення місцевої антропонімічної системи за рахунок повернення давніх християнських та слов'янських автохтонних імен, сприяє відновленню українських традицій назовництва, збереженню самобутності українського іменника.

Після майже сторічного забуття повертаються в чоловічий іменник селища Компаніївки оніми: *Захар* (1851 р., 1871 р. – 2011 р.), *Матвій* (1851, 1881, 1911 р. – 2011 р.), *Нікіта* (1851, 1891, 1911 р. – 2011 р.), *Данило* (1861, 1871, 1911 – 2001 р.), *Денис* (1891 р. – 2001, 2011 р.), *Євген* (1911 р. – 1981, 2001, 2011 р.), *Артем* (1871, 1911 р. – 1991 р.). Онім *Максим* (1851, 1861 р.), з'явившись після 130-річної перерви в місцевому іменнику відразу набуває статусу частотного – 1991 р. (4 носії), 2001 р. (2), а 2011 р. (4 носії) посідає першу рейтингову позицію серед найуживаніших імен.

Зі 120 чоловічих імен с. Компаніївки 46 (38 %) були зафіксовані лише на одному хронологічному зрізі. Тож відносимо їх до **рідкісних**. Здебільшого такі оніми мали по одному носію, лише 5 імен були використані двічі: *Андроникъ* (1871), *Андріанъ* (1901), *Жорж* (1931), *Віля* (з варіантом *Вілько*) (1941 р.), *Богдан* (2001 р.). Питома вага носіїв рідкісних імен від загальної кількості ім'явжитків незначна та становить 5, 75 % (51 чоловік). Найбільше рідкісних імен зафіксовано на I-VII зрізах (1851-1911 рр.). В основному це давні канонічні імена, багато з яких на даний час архаїзувалися: *Варлаамъ*, *Варнава*, *Гервасей*, *Евдокій*, *Кононъ*, *Пантелеймонъ*, *Харлампій*, *Порферій* і т.д.

Чотири імені слов'янського походження ужиті в різні періоди: *Всеволодь*, *Мечеславъ* (1911 р.); *Богдан*, *Ярослав* (2011 р.).

Серед рідкісних імен, ужитих у період з 30-х років ХХ ст. до початку ХХІ ст. (1931-2011 рр.) вирізняємо: запозичені (чужомовні) оніми (*Жорж* (1931 р.), *Ісаак* (1951 р.), *Давид* – 2011р, *Альварес* і *Крістіан* (2001 р.)), новотвори (*Віля* (*Вілько*) – 1941 р.), архаїзми (*Панас*, *Ананій* – 1941 р.).

Під впливом суспільно-політичної ситуації в державі змінювались уподобання українців у назовництві, що призвело до відновлення в місцевій антропонімійній системі слов'янських імен: *В'ячеслав* 1891 (1) – 1941 (1) – 1991, 2001 (по 1) та *Вадим* 1921 (1) – 1941 (1) – 2001 (1).

За словами В.А. Ніконова «іменник – не список імен, а реальна частотність» [7 : 27]. Тож серед чоловічих імен селища Компаніївки за допомогою показника СКО виокремлюємо широковживані (особові імена з кількістю носіїв, що дорівнює СКО і вище) та маловживані (з кількістю носіїв нижче СКО).

Оскільки кількість новонароджених чоловічої статі та кількість імен, що їх обслуговують недостатня для укладання частотного десятка, до найуживаніших зараховуємо оніми з найбільшою кількістю носіїв на певному хронологічному зрізі. Виняток становить II хронологічний зріз (1861 р.), де всі 15 чоловічих імен мали по одному носію, тож не зафіксовано жодного широковживаного і найуживанішого оніма. З огляду на низький показник СКО на більшості зрізів, до широковживаних відносимо оніми з кількістю носіїв, що дорівнює СКО.

Протягом досліджуваного періоду (160 років) до групи **найуживаніших** чоловічих особових імен селища Компаніївки входили 22 імені: *Анатолій*, *Василь*, *Віктор*, *Віталій*, *Владислав*, *Володимир*, *Григорій*, *Денис*, *Дмитро*, *Іван*, *Лука*, *Максим*, *Микола*, *Михайло*, *Назар*, *Парфеній*, *Петро*, *Сергій*, *Роман*, *Федір*, *Юрій*, *Яків*, що були реалізовані в 458 ім'явжитках, з питомою вагою в загальній кількості носіїв – 51, 7 %.

На I хронологічному зрізі (1851 р.) для найменування 24 новонароджених чоловічої статі було використано 20 імен. Найуживанішим виявилось ім'я *Іаковъ* (3 носії), двічі обирались імена *Парфеній* та *Максимъ*. Решта особових імен мали по одному носію.

На III зрізі (1871 р.) іменами з найвищою частотністю вживання виявилися *Григорій*, *Федоръ* – по 4 носії та *Лука* й *Александръ* – по 3 носії.

Ім'я *Федоръ* залишається серед найуживаніших і в 1881 році, хоча поступається місцем лідера оніму *Іоаннь* (6 ім'явжитків). До найчастотніших найменувань цього хронологічного зрізу зараховуємо також імена *Сергій*, *Василій* (по 4 носії) та *Михаиль* (3).

Першу рейтингову позицію на V зрізі (1891 р.) зберігає онім *Іоаннь* (6), другу – *Василій* (4). Розширення репертуару імен цієї групи проходить за рахунок імен *Петръ*, *Григорій*, *Іаковъ* (по 3 носії).

На початку нового століття 1901 року для наречення 65 хлопчиків було обрано 28 імен (СКО – 2). Традиційно зберігають активність імена *Іоаннь*(6), *Григорій* (5), *Василій* (4). Повертають статус найуживаніших імена *Федоръ* (4), *Сергій* (3), *Александръ* (3). Оніми *Іаковъ*, *Петръ* залишають групу, натомість з'являються імена *Николай* (6), *Димитрій* (4), *Симеонъ* (3).

На VII зрізі 1911 року зареєстровано найбільшу кількість народжень осіб чоловічої статі – 104, і, відповідно, найширше коло використаних імен (41). Безумовними лідерами за частотністю вживання є оніми *Николай* (15), *Іоаннь* (14), *Василій* (11). Здобувають прихильність імена

Григорій (5), *Петр* (4), *Михаїль* (4). Уперше серед частотних імен зафіксовано слов'янське (давньоруське) ім'я, канонізоване церквою – *Володимир* (5) на IV позиції, яке до цього траплялося лише один раз 1851 р. як поодиноким ім'ям.

У 1921 р. зберігається значна кількість народжень хлопчиків (97), проте вжито значно менше імен (21) для їх найменування. Групу найуживаніших онімів із 5 одиниць обслуговують 67 % носіїв імен цього хронологічного зрізу : *Николай* (22), *Василій* (14), *Іоанн* (14), *Григорій* (8), *Александр* (7).

1931 р. різко зменшується кількість новонароджених (45), що пов'язано зі значними втратами населення (масові репресії, голодомор). Найуживаніші імена цього хронологічного зрізу – *Николай* (8), *Григорій* (4) зберігають свій статус протягом трьох зрізів поспіль. Поновлює позицію у групі ім'я *Владимир* (6).

Усі три найуживаніші імені 1931 року залишаються в частотній групі і 1941 року (X зріз). З 1941 року набирає обертів популярність імені *Анатолій*, яке посідає I рейтингову позицію з кількістю носіїв 12. Група найуживаніших онімів приймає ще одне нове ім'я – *Віктор* (7), повертаються у групу оніми *Василь* (7) і *Іван* (7), а також *Григорій* (5).

На 83 % збігається з попереднім зрізом список найуживаніших імен 1951 року, до якого долучається лише одне ім'я – *Александр* (10 носіїв), яке одразу ж посідає першу рейтингову позицію.

На XII хронологічному зрізі (1961 р.) список найуживаніших імен поповнюють оніми *Сергій* (6) та *Юрій* (6), 1971 р. – *Віталій* (5), які в цей період мають значне поширення у різних регіонах країни.

У період зміни суспільно-політичного устрою – здобуття Україною незалежності 1991 р. на 67 % оновлюється склад найуживаніших імен. Серед найбільш частотних з'являються призабуті християнські імена *Дмитро* (5), *Максим* (4), *Роман* (3), підвищує свій статус онім *Андрій* (4). 2001 року здобуває прихильність слов'янське автохтонне ім'я *Владислав* (4).

На останньому XVII хронологічному зрізі 2011 р. при обмеженій кількості новонароджених (28) спостерігаємо значний асортимент імен – 22. Тож більшість онімів цього зрізу мають поодиноким застосування. Лідерами вживаності є імена *Максим* (4), *Олександр* (2) і відновлені в іменнику Компаніївки – *Назар* (2), *Денис* (2).

До складу **широковживаних** загалом потрапило 32 чоловічих імені, що обслуговували 92 носіїв. Група широкоживаних особових імен представлена не на всіх хронологічних зрізах. Особові імена цієї статистичної групи так чи інакше змінювали свій статус: підвищували до групи найуживаніших чи опускалися до периферійної частини іменника. Найдовше в групі перебували оніми *Андрій* (4 зрізи), *Антон* та *Ігор* (3). Інші імена утримували статус широкоживаних лише на 1-2 зрізах, що доводить рухливість цієї статистичної групи.

Переважно більшість широкоживаних особових імен становили канонічні імена. Деякі з них вживалися на різних хронологічних зрізах : *Андрій* (1881, 1891, 1901, 1971 р.); *Антон* (1891, 1991, 2001 р.). Інші потрапляли в дану частотну групу лише в один період, а згодом або переходили в іншу групу, або взагалі виходили з ужитку: *Леонтій* (1871 р.), *Андріан* (1901 р.), *Парфеній* (1881 р.). Групу широкоживаних онімів поповнили два слов'янських імені: *Богдан* (2001 р.) та *Руслан* (1991 р.).

У 1931р., 1941 р. єдиними в групі широкоживаних виявилось ім'я *Олесь*, яке можна вважати утворенням нового часу. З 1971 року репертуар широкоживаних імен розширюється за рахунок нових модних у цей період онімів: *Ігор*, *Юрій*, *Віктор*. З 1991 року до активного вжитку повертаються давні християнські імена: *Денис*, *Антон*, *Максим*.

У статусі **маловживаних** особових імен хоча б на одному зрізі перебували майже всі зафіксовані особові імена. Лише 7 онімів ніколи не потрапляли в периферійну частину іменника: *Василь*, *Олесь*, *Богдан*, *Ігор*, *Андріан*, *Андроник*, *Парфеній*. Останні три – давні канонічні імена, які вживалися на 1-2 зрізах у статусі частотних і назавжди вибули з досліджуваного іменника. Онім *Олександр* і *Микола* опускалися до групи маловживаних лише на одному і двох зрізах відповідно.

Периферійна частина іменника – найчисленніша і найрухоміша. У різний час у групі маловживаних функціонували новотвори (*Віль*), запозичені імена (*Жорж*, *Едуард*, *Артур*), чужомовні (*Крістіан*, *Альварес*), рідкісні канонічні (*Порфирій*, *Исидор*, *Варлаам*), варіанти імен (*Славик*, *Вадик*, *Ваня*). На одному зрізі трапляється від 5 (1961 р.) до 30 (1881 р.)

маловживаних імен. А іменник II хронологічного зрізу (1861 р.) складається виключно з лексем, що мають одиничне вживання.

Оніми, що входять до складу цієї групи на певному хронологічному зрізі мали не більше трьох носіїв. 41 чоловіче ім'я було вжито для найменування однієї особи на одному зрізі. Тож, у периферійній частині іменника яскраво простежуються процеси активного розширення і збагачення антропонімікону.

Важливим показником у дослідженні іменника є його **концентрація**. Ступінь концентрації визначається складанням кількості носіїв частотних імен (у %) у певний період. Виняток становить II зріз (1861 р.), на якому не зафіксовано жодного частотного оніма. На перших хронологічних зрізах чоловічий антропонімікон селища Компаніївки демонструє розмаїття вжитих канонічних імен, що в основному знаходяться в периферійній частині іменника, а, отже, знижують показник концентрації.

Надалі спостерігаємо поступове підвищення ступеня концентрації, серед особових імен чітко окреслюється група лідерів, яка відтягує на себе більшу частину ім'янаречень. Винятком є 1931 р. – 46, 6 %, за рахунок появи в іменнику новотворів, варіантів, запозичень. Найвищою є концентрація іменника в 1971 – 83 %. Наступні хронологічні зрізи виявляють тенденцію до зниження (2001 рік – 33 %).

Отже, система особових імен селища Компаніївки при всій своїй специфічності є власне українською по-суті, знаходиться в межах системи мови і є складовою частиною загальнонаціональної антропосистеми. *Перспективами* розвідки є проведення комплексного дослідження антропонімії Компаніївщини у діахронічному та синхронічному аспектах.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алфавітні книги реєстрації народжень відділу РАЦС Компаніївського районного управління юстиції Кіровоградської області.
2. Белей Л. О. Ім'я дитини в українській родині / Л. О. Белей. – Х. : Фоліо, 2011. – 283 с.
3. Бондалетов В. Д. Русская ономастика / Василий Данилович Бондалетов. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
4. Буга Т. В. Динаміка особових імен Центральної Донеччини (кінець XIX–початок XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. В. Буга. – Донецьк, 2010. – 20 с.
5. Карпенко О. Ю. Людина та її ім'я / О. Ю. Карпенко // Записки з романо-германської філології. – Одеса, 2008. – Вип. 20. – С. 48–52.
6. Метричні книги церкви Покрова Пресвятої Богородиці села Компаніївки Єлисаветградського повіту Херсонської губернії // ДАКО, ф. 696, справи 1, 3, 7, 10, 13, 16, 20.
7. Никонов В. А. Задачи и методы антропонимики // Личные имена в прошлом, настоящем и будущем : проблемы антропонимики : [сб. статей; отв. ред. В. А. Никонов]. – М. : Наука, 1970. – С. 25–29.
8. Скрипник Л. Г. Власні імена людей: Словник-довідник / Л. Г. Скрипник, Я. Я. Дзятківська. – 3-тє видання. – К. : Наукова думка, 2005. – 334 с.
9. Худаш М. Л. З історії української антропонімії / Михайло Лукич Худаш. – К. : Наукова думка, 1977. – 236 с.
10. Черноус О. В. Особове ім'я як антропонімна категорія / О. В. Черноус // Записки з ономастики. – 2010. – №13. – С. 120–128.
11. Чучка П. П. Історія власних назв. Розвиток імен і прізвищ / Павло Павлович Чучка // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 592–622.
12. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців. Історико-етимологічний словник / Павло Павлович Чучка. – Ужгород : Ліра, 2011. – 428 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ганна Волчанська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: лінгвістика тексту, ономастика, методика навчання української мови.

Юлія Нога – студентка факультету філології та журналістики Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: ономастика, антрополінгвістика.